

מלאות שלושים שנה לפטירתו

אין בימינו שם מפורסם ונערץ באומה יותר מהרצל. אין לנו שם המביע יותר משמו את המגמה ההיסטורית הפורצת ובוקעת מבעד לתקופתנו; חידוש מעשה יציאת מצרים. אין לנו שם טוב ממנו אשר ישמש דגל לצינות רבתי. צינות של קיבוץ-גלויות, צינות ארצית ומדינית, המתכוונת לא ליצירת בית-נכאת ומעון-קיץ תרבותי לעשירי-נכסים ומפונקי-רוח, אלא גאולת ישראל והמוניו מענפים ומקלונם, מפרעות ורדיפות והשפלות, מחוסר קרקע, וחוסר-עבודה, וחוסר-מחיה, מתלות בחסד-זרים ובהערכת-זרים. אין לנו שם המסמל יותר ממנו את אי-המנוחה הקדושה, את אש-התמיד, את ההיאבקות עם המפריעים העצומים, את החתירה האמיצה הבלתי-נרתעת יום-יום ושעה-שעה לקראת הביצוע.

והם, בני דורו, מעריציו-יריביו, ההולכים לאורו, המוקסמים מקסמו, הרוגנים נגד שלטונו, הרואים אותו בגדולתו ובכשלונותיו, רואים ואינם יודעים מה הם רואים.

עמי לא ידע.

הדור אשר חיה את הרצל, אשר ידע את קסמו החי, אשר ידע את האבל הגדול במותו ושנים רבות אחר מותו – הדור הזה נושא בלבו את דמותו ויונק מזיוו, גם מבלי לדעת אל נכונה את מסכת המחשבות והחניות והחזיונות ותכניות הבניה והנסינות וההעפלות והקרבות של יוצר התנועה הציונית. אך יש לחשוש שהדור הבא לא ידע את הרצל בלתי אם כשם, פסיסמה, פדגל, לכל היותר כאגדה נאה.

הפרזה הלאומית השטחית האופפת אותנו עלולה להפוך את מיטב נכסינו הרוחניים לגרוטאות ולרוקן מתכנם את מיטב שמותינו. יש לחשוש לדור יבוא, ואם גם חניך המסורת הציונית, אשר לא ידע ולא יבין לרוח הרצל האיש, המשורר, החוזה, ההוגה, המחוקק, המנהיג והקרוב.

במציאות הציונית אנו נתקלים לא פעם בסילוף דמותו של הרצל, סילוף בזדון או בחוסר-ידיעה. את הרצל מבקשים להציג כסמל הלאומיות המופשטת אשר אינה פונה "ימינה או שמאלה" (העיקר, כמוכח, שמאלה!) אותה לאומיות הכופרת בקשר העמוק שבין מצב

האומה לבין היחסים הפלפליים והחברתיים בקרב האומה. והלא הרצל הוא שאמר על עצמו: "אני הנני האיש של העניים". ולאחר אסיפת פועלים יהודים בוויטשפל הוא כותב ביומנו: "קיבלתי החלטה נמרצה ואמיצה להיות תמיד יותר ויותר ראוי לאומנם ולאהבתם". מה דמות נשוא איפוא לצוררי הפועל המתעטפים בטליתו של הרצל?

הרצל היה מתעב כל שובניזם לאומי. הוא כתב ביומנו: "צנאטי לעם ישראל: בנו את מדינתכם כך, שהזר אשר בקרבכם ישבע רצון". הוא חרד הרבה על היחסים שבין פוני המולדת לבין השכנים תושבי הארץ, הוא ביקש להם פתרונות של כבוד ושלוש. והאומנם יהא שמו מחפה על לאומיות מתרברבת ומתיהרת ושואפת מדנים?

בשם הרצל מבקשים להשיא אותנו, כי הציונות "הצרופה" היא "ניטרלית" לגבי סדרי החברה, נתוקה מפל בקשת שינויים ופתרון וכי כל נסיון לאחד את בניית המולדת עם תיקון יסודי של סדרי החברה, וכל שאיפה להגביר בתוך מולדת הנבנית את סודות העבודה והשיון והצדק החברתי – אינם אלא "שעטנו" ו"בגידה". אבל הרצל עצמו איננו אלא סתירה חריפה לתפיסה מזויפת זו.

הרצל ראה את "מדינת היהודים" כאחד המאמצים החשובים בריפוי נגעי העולם. הוא ראה את "מדינת היהודים" כבת-התקופה, משולבת במיטב החידושים הטכניים והתיקונים הסוציאליים של הדור. הוא לא קיבל את הקונצפציה הסוציאליסטית כמות שהיא, ועם זה היה מבקר קשה את המשטר הקיים, על עני ההמונים ומצוקתם, על שפלותם ואינולתם של אילי הממון, על עלבון המחוננים ויהירות השליטים. בקונגרס השני הכריז: "אלה מקרבנו, הנכונים היום לתת את כל נפשם לזה, יצטערו אפילו על פסיעה אחת, אם יצליח הדבר ליסד רק חברה חדשה בלי שתהיה גם ישרה יותר". הוא שרצה כי ארץ הבחירה תהא גם ארץ-העבודה, ובשמו מתימרים אלה הרוצים להפוך את ארץ-הבחירה לארץ הספסרות והשעבוד.

לא, נחטא להרצל ונחטא לציונות, אם הוא ישמש לנו רק שם נאה בלבד. בחייו ובמותו ציוה לנו הרצל את חזונו. שלושים השנים שעברו מיום מותו פסחו על כמה מהתחנות הקרובות אשר התנה, ועם זה אימתו והצדיקו את החזון שחזה לדור ולדורות. אך חזונו טרם קם. הוא גילה את הקיטור – צרת ישראל, הוא בנה את המנוע – התנועה הציונית, הוא הראה את החוף – חברת עבודה במולדת. אל החוף הזה אנו חותרים, אך טרם הגענו

אליו. עוד חזונו דורש מאתנו הרבה: את נפשנו, את ידיו, את אומץ־רוחנו, את צמאוננו לחירות, את עמלנו, את אהבתנו לעם, את שנאתנו לשפלות, את בריחתנו מריקנות, את מאמצינו לגדולות.

חזונו־חזונו עוד דורש מאתנו את ההידבקות בדמות הגדולה השופעת נחשוניות, דינמיות, טוהר, עשייה ללא־ליאות, הוקרת כל רגע של פעולה בהווה ונטיית קו לבאות.